

Abrahám Ambrus érdekes szabadegyetemi előadása az életritmusról

(A Délmagyarország munkatársától) A Horthy Miklós-tudományegyetem Barátainak Egyesülete csütörtökön este fél 7 órakor tartotta meg az egyetem aulájában az idei tanév utolsó szabadegyetemi előadását. Az utolsó előadást dr. Abrahám Ambrus egyetemi tanár „Életritmusról” címmel. Dr. Veress Elemér egyetemi tanár, üléseinél megnyitó szavaiban rámutatott arra a tényre, hogy milyen fontos az életritmussal való foglalkozás, hiszen ez mozgatója az emberiségnek és az élő világnak. Megnyitójában elmondotta azt a kedves élményét, amikor költeményben találkozott az életritmussal és idézett néhány mondatot Mész Lászlónak a „Mindenség balladája” című verséből. Ezután felkérte dr. Abrahám Ambrust előadásának megtartására.

Az előadó idézte Klages Lajosnak, ma általában használatos meghatározását, amely szerint a ritmus „a hasonló visszatérése hasonló időközökben.” Az örök hullámhegy és örök hullámvölgy, amely lényege nemcsak a holt természetnek, hanem az élő világnak is. A dagály, az apály, a nappal és az éjjel váltakozása, a szívverés, a lélekzés, a véredények mozgása és általában a szervek működése ritmikusan megy végbe. Ez tükröződik egyes állatok életében, a szervek napi működésében és ez észlelhető a működésekben olykor hosszabb időszakokban beálló változásokban. Tulajdonképpen a munka, a pihenés, illetőleg az újabb munkára való készség váltakozik egymással.

Az egész állatvilág életére kiható ritmusok közül ismert és talán legérdekesebb a pároló féreg esete. Rajzáskor, októberben és novemberben ennek a soksertéjű, tengeri gyűrűsféregnek utolsó testgyűrűi kiemelkednek a tengerből és a belőlük kiszabaduló csirasejtek egymásra találnak.

Közismert a szív ritmusa, amelyet a szív jobb pitvarában, magában a falban levő ingerközpont és a pitvarokból a kamrákba leterjedő ingervezető rendszer automatikusan eszközöl. Ritmus van a növények leveleinek és virágainak mozgásában: nyílásban és záródásban, lélekzónnyalások nyitásban és csukásban. Mindezekben az életfolyamatokban van egy napi maximum és minimum, amely rendszeren ugyanarra az időre esik.

Ritmus észlelhető a máj életében is. Napi ritmus mutatkozik a vese, a hasnyálmirigy, a szív, a véredények, a légzőközpont működésében és a hormontermelésben is. A hormontermelő mirigyek működése nemcsak maga mutat napi ritmust, hanem ilyet létesít a többi hatása alatt álló belső szekréciós mirigyen is. A pajzsmirigynek pedig állandó évszakos ritmusa van.

Az életritmusról az élő szervezetben végbemenő ritmikus változások ma már közismert tények, csak arra a kérdésre nehéz felelni, hogy vajon mi idézi elő ezeket. Nehéz felelni, mert a ritmus kozzátartozik és szigorúan bekapcsolódik a nagy mindenség életébe. Ha mégis felelni akarunk, az okokat kettőben találhatjuk: magában az élő szervezetben, belső erőben. „belső órában”,

amelynek autonómiája van és az életnek a lényegét adja és azokban a külső hatásokban, amelyek akár terrestricus, akár extraterrestricus eredetűek, az élettérbe helyezett élő szervezetre kétségtelenül nagy befolyással vannak.

A ritmuskutatás, folytatta az előadó, új utat nyitott a biológiában és hasznos utmutatásokkal szolgált nemcsak az orvostudománynak, ha-

nem a gyakorlati életnek is. Az élettudománynak ez a ma már erősen kultivált ága, amelyet az extraterrestricus erők túlértékelésével szeretnénk ma meteorobiológiának nevezni, még sok tisztázatlan és rejtett kérdésre adhat a jövőben választ.

Az idei utolsó szabadegyetemi előadás dr. Veress Elemér elnök zárószavaival ért véget.

Színház az áttetsző függöny előtt és mögött

(A Délmagyarország munkatársától) A kis faluban, valahol a békési világ közepén, ahol teljesen megvakulva börtönlünk az éjszakában, tökéletes, mondhatni: ideális az elsötétítés. Ha valaki idegent úgy kísérő nélkül itt letennék az út közepére, tapogatózásában bizony tiszszér is neki szaladna a léckerítéseknek, vagy belefördülne a gyalogjárók mellett húzódozó mély árokba, amiket a víz levezetésére ástak. Az árkok azonban az idén üresen maradtak. Nem esik. Mesélem, hogy Szegeden volt jócskán eső. Csak sóhajtoznak rá. Itt bizony kiég minden a nagy szárazságban. A szegedi esős napok idején is alig-alig hullott itt valami szemerkélő nedvesség az égből.

A sötétség

szurokszerűen fekszik rá a falura, teljesebb elsötétítést képzelni sem lehet. Igaz, hogy ez nem kerül különösebb fáradságba senkinek, mert a légozók előtt sem uszított fényárban a falu utca, itt-ott pislogott egy irányjelző lámpás, a falusi ablakok sem szökték pazarló módon szórni a fényt az utcára, mert a falvakban bölcs emberek laknak, az éjszakát alvásra használják. Az állomás fűdik a legnagyobb fényárban, egy petróleumlámpás pislog az épület előtt, meg a vasutasok kézilámpái imbolyognak arra a néhány percre, amíg a vicinális itt álldógál, azután ezek a fények is eltűnnek és mindent elnyel a vaksötét. Tizenegv órára jár az idő s egy lélek sem jár az utcán. Mély csendben, kihaltan, komorszin lepedő alatt alszik a falu.

De hallga, csak hallga, mi ez? Valahonnan a zár ajtók és ablakok mögül zene táncol elő a falu vaksötét éjszakáiba. Nem rádió. Eleven muzsika, meg lehet különböztetni a hangszereket: egy zongora, egy hegedű és egy dünnvögő nagydob. Kálmán-melódia, jellegzetes, már keresem is, hogy melyik operetben lehet, de nem tudok rájönni. Megállok és fülelek.

— A színház — mondja a helybéli ur, aki vezet ebben a töretlen sötétségben.

— Színház? Ez érdekes. Itt színház is van?

— Hogyne! Minden évben jönnek ide színészek. Most már jónéhány napja játszanak a gazdakör nagytermében. Most a Cirkuszhercegnőt játsszák.

Aha, persze, a Cirkuszhercegnő. Második felvonás, finálé. Most már ének-szó is kiszűrődik a láthatatlan épületből. A sötétben felrajzik képzeletemben diákori nagy élményem, az első Cirkuszhercegnő-előadás ragyogó színei, fényei, pompája, kórusa, nagyzenekara. Kezd nagyon érdekelni a dolog, kedvem volna nyomban bemenni a gazdaköri színházba, de a kísérőm lebeszél, hogy holnap menjünk el, most már kár volna a pénzért, de holnap megnézhetünk egy teljes előadást, újdonság megy, a Kék nefelejts.

Másnap este

8 órakor ott állunk a gazdakör udvarán. Siessünk — mondom — szeretném a körülményeket is szemrevénni, ritkán adódik nagyvárosi embernek falusi színházat látni. De mindenki lebeszél a nagy igyekezetről, kár sietni,

mert az előadást úgyis csak akkor kezdik el, amikor megérkezik a jegyző. Az pedig fél kilencnél hamarabb nem jön.

No jó, hát addig majd ácsorgunk.

A nagyteremben lócák sorakoznak egymás mögött, elől három sor szék, ez az első hely, itt 2 pengőbe kerül egy jegy. De a lócák is, meg a székek is üresek, pedig már negyedikénc. Úgy látszik, nemcsak a jegyző késik. Az ajtónyílásban petróleumlámpás fénykörében ül a pénztárosnő, előtte hivatalának összes kellékei: jegyek, dátumbélyegző a festékpárnával és egy üres tányér. Nyilván ez a kassza. Középkor, szíves beszédű, kedves hölgy, az az érzésem, hogy az igazgató felesége lehet. Nem titkolja örömet, amikor jegyet váltunk. Érdeklődünk, hogy megtartják-e az előadást?

— Hogyne kérem, a bérlelők feltétlenül előjönnek, meg már délután is váltottak néhány jegyet.

Előkerül a titkár is. Pillanatok alatt összeismerkedünk és összebarátkozunk. Megelégedett és optimista.

— Kérem, amire szükségünk van, azt megkeressük — mondja. — A mai világban ez elég is. Nemde? 480 pengő bérletet csináltam a háromhetes szízonra, amit itt töltünk és volt már olyan esténk is, hogy 250 pengő volt az esti kassza. Bérleten kívül. Persze vannak olyan napok is, mint a mai. Pedig ha tudná a közönség, hogy milyen pompás az előadás.

Elmondja, hogy a társulat egyike annak a hat kamarai engéllvel működő színtársulatnak, amelyek a színikerkületekbe nem sorolt falvakban és nagyközségekben játszanak. A régi, nevezetesen szabadon portvázó dallársulatoknak, a „dalik”-nak helyét foglalták el. A társulat zenekarral, pénztárossal, diszitővel együtt tizenhat tagból áll. Két-három hétig játszanak egy helyen, aztán mennek tovább. A másik faluba. Mindenütt van egy kultur ház vagy vendéglő, vagy gazdakör ahol találnak játszásra alkalmas helyiséget. Itt pláne még színpad is van.

Mire megszólal

a gongütést helyettesítő s az előadás kezdetét jelző sípszó, a titkár ur fütyüli, elég szép számmal ülnek már a padokon, meg a székeken. Harminckilencen vagyunk a nézőtérben. Ebben a számban benne vannak a bérlelők is. A jegyző nem jött el, de már nem lehet tovább várni rá, mert fél kilenc is elmúlt. A gyufaskállya nagyságu színpadot piros vászonfüggöny választja el a nézőtértől. A piros függöny azonban annyira áttetsző, hogy látni lehet mögötte a sürgős-forgást, most egy asztalt hoznak be, valaki egy zsinórírángat a háttérben, a másik sarokban pedig két hölgy igazgatja a toalettiét.

A színpad előtt van az orchester. Egy pianino és egy nagydob. Bevonul a zenekar, a zongorához egy fiatal hölgy ül le, a dob mellé nevetős képű fiatalember helyezkedik el. Szomszédom azt mondja, hogy a fiatalember a színpadon is szokott játszani. Egy idősebb ur kezeli a hegedűt. Lehet, hogy derék ember, de egy kicsit hamis. A karmester a háttérben álló csinos zongorázó hölgy. Minden dobhártya-rezéstől gúzsra van kötve.

Béz a hegedűsere. Az szígyonioson látsú a szemét — és ismét melléfog. Valami nyitányféléit játszottak s mikor ez véget ér, szétszalad a függöny. Egy leányintézet társalgójában vagyunk. Kulisszák helyett függönyök zárják a színpadot. A titkár ur ez már előadás előtt magyarázza — mondván, hogy ez a megoldás modern is és nem jár a folytonos utazásnál nagyobb nehézségekkel. Kis képzelőerő kell hozzá, hogy valószínűsítse a színhelyet, de hát ha erre a szövegben nem volna utalás, herógtönzik a szerephe az előadón. Ilyenek voltak a shakespearéi színpadok is — mondotta a titkár ur.

A színpad csak akkor, hogy amikor ötven vannak bent egyszerre, mondani sem tudnak. De ezen is lehet segíteni. Aki nem beszél az kihúzódik a függöny mögé. A történet összefüggéseit nagyon nehéz megtalálni. Egy színész és egy érettségiző bakfis szerelméről van szó. Aki a színészt játsza, jóképű, fess fiú, kellemes hangja van. Ő a bonviván. Valósággal kéri a köznyelvből.

A neimadonna

egy egészen fiatal csitri gyerek, niptő, direkt szórakoztató láls hanggal és üvöltő dilettantizmussal. Az élményt a táncos komikus nyújtja, Buster Keaton faképe unalmas cirkuszi dévajkodás volt annakidején ennek a fiatal embernek színpadi keservéhez képest. És ráadásul táncolni is kellett volna neki a szubrettel, aki az anyaszerepkörre se lenne túlzottan fiatal. A látképű úgy oldotta meg a dolgot — úgy látszik, unta is, meg a hely is kicsi volt —, hogy belekezdett a táncba, aztán abbahagyta és leült a diványra. A táncot rábízta partnerére, a haladotabb koru szubrettre. De viszonyítottuk a színpadon a titkár ura is Tomholó sikere volt. Egy bárgyú, esetlen, ostoba tanár-figura volt rábízva. Remek volt.

Be-belibbent még a színpadra kéthárom csinos leány, akikkel mindaddig nem volt semmi baj, míg meg nem kellett szólalni. Az volt az érzésünk, hogy ők is röstellik magukat.

Szüne ben a sötét udvaron találkoztunk újra a titkár urral. Érdeklődött, hogy ki tetszett legjobban a társulatból?

— A zongorista hölgy.

Nem mondta, az arcát se lehetett látni, de érezni lehetett, hogy a titkár ur nem vette jónéven az őszinte vallomást.

— Prózát nem játszanak?

— Dehogynem — fejel'e — Most tanuljuk a Roland Asvavnét Kifőné lesz az előadás. Azt tessék megnézni.

Öszintén sajnáltam, hogy nem lehettem eleget a szíves invitálásnak. Nagyon szerettem volna látni az előadást.

Neváth Tibor 1944

Elfoglák a homok-szentlőrinci vasúti örfeleségének gyilkosait Statárium elé kerülnek

(A Délmagyarország munkatársától) Megirtuk a szegedi csendőr nyomozóosztály jelentése alapján, hogy május 11-én, kedden reggelre virradóra meggyilkolva, holtan találták Koltai Józsefné 58 éves aszonyt, a homok-szentlőrinci vasúti örfeleségét, az örház mellett egyik pincében.

A nyomozás adatai szerint Koltai-nét ásóval, vasvillával verték agyon, majd kirabolták.

A csendőrség a tetteseket néhány nap leforgása alatt elfogta és a kecskeméti ügyészség fogházába kísérte Horn József és Koltai Sándor nap-számokat, akik a nyomozás adatai szerint az embertelen rablógyilkosságot elkövették.

A rablógyilkosság minden valószínűség szerint a légtalmi elsötétítés idején történt. Amennyiben ez bebizonyul, az ügyben rögtönzött bíróságot hívnak össze.